

Interview met Eusebio Ariso. Nieuwe uitdraai.

Datum opname: 1-06-1989

Plaats: CNT lokaal Toulouse.

Pag. 6/7 nog vertalen.

Opmerkingen: hij vertelde dat hij nauwelijks lezen en schrijven kan, en niets te vertellen heeft. Ik had al eerder een gesprek met hem gehad over de revolutie in het dorp; hij hij een uitgeschreven interview bij zich, ook over de revolutie. Ik probeerde een andere ingang te zoeken, ook om te onderzoeken of dan toch weer dezelfde verhalen in dezelfde volgorde verteld worden. Heb van het uitgeschreven interview een copie gemaakt, om deze te vergelijken met mijn beide andere gesprekken met hem. Opvallend was, dat gebeurtenissen meer kleur krijgen, dat op andere details wordt ingegaan, wanneer in aanwezigheid van anderen worden verteld. (Stoer doen?, het is zo'n bescheiden mannetje.)

H: Hoe oud ben je?

E: In maart ben ik 81 geworden.

H: En je bent geboren in..

E: In Albalate de Cinca. Op 16 maart 1908

H: Tot welk jaar ben je in het dorp gebleven/

E: In het dorp.. pues.. in het jaar dat.. het jaar herinner ik me niet.. Het is zo dat ik dertien was toen ik uit werken ging, daar in het dorp, in een dienstje, om te dienen. Daar ben ik 2 jaar geweest, en dan nog een tijdje in een ander huis, tot aan het jaar dat ik vertrok.. ik kon niemand asturar. Nu, dit jaar is het 2 jaar geleden, dat die, hij was de jongste van die familie, dat die overleden is, met hem moet je oppassen en het was een slecht mens..

Ja, ik vertrok, ik had er een jaar doorgebracht, maar om er nog een jaar te blijven.. toen ging ik op de monte werken, dat was vlakbij Esplús, het was grondgebied van Esplús en daar ben ik twee jaar gebleven. Daarna keerde ik naar het dorp terug en na een tijdje ging ik werken in Pueyo de Santa Cruz en daar bleef ik nog twee jaar. Toen werd daar San Miguel gevierd en toen dat voorbij was, had ik het in m'n hoofd gezet te vertrekken, en ze wilden dat ik bij die baas bleef.. en ze dachten toen dat ik wegwilde en daarom wilden ze me niet laten gaan, omdat ze een doofstom dienstmeisje hadden, serviente. Dat zeiden ze een paar keer; 'je wilt niet blijven om de doofstomme'.. En ik zei: 'het is niet om de doofstomme.. ik heb het niet slecht bij haar gehad. he.. Maar ik wil zo niet verder.. en toen ik in het dorp aankwam, dat was met San Miguel.. en de volgende dag was het el Pilar.. dat is de twaalfde september, toen vertrok ik naar Cataluña.

H: En wat kun je je van de eerste dertien jaren herinneren? Waar woonde je, in welk huis, in welke straat?

E: Bueno, ik weet dat je de straten kent. Ik weet niet hoe het daar nu heet, maar wel hoe de straat daar verderop heette, dat was het portaal, zolas wij dat noemden, en nu heet het er calle San Roque. Weet je welke dat is?

H: Dat is daar waar de slagerij zich tegenwoordig bevindt.

E: Wel, daar tegenover dat was ons huis, dat is waar m'n zus en m'n zwager volgende week zullen zijn, dat is waar.. dat was ons huis en dat zal het zijn zolang het bewoond wordt...

H: Met hoeveel mensen woonde jullie in dat huis?

E: Eh, wel.. daar, toen ik geboren werd, in die tijd overleed m'n grootmoeder, de moeder van m'n moeder en mira, ik was toen nauwelijks twee jaar en toch herinner ik het me.. en daarna bleef m'n grootvader bij ons en na twee jaar werd hij blind.. hij bleef langere tijd half blind, en daarom moest ik met de leeftijd van.. ik ben nooit naar school geweest, nooit. Met de leeftijd van zes, van zes of zeven begon je met de school, maar ik moest met m'n grootvader mee omdat die half blind was als die naar het land ging om te werken, want alleen kon hij er niet heen, en zo ging ik toen ik zes of zeven jaar was al met m'n grootvader mee naar het land.

H: En jij bent de oudste?

E: Ik heb een oudere zus die nog leeft, ze woont in Pamiers. Weet je waar dat ligt, Pamiers? Op 64 kilometer hiervandaan, de kant op van Andorra. Maar ook zij verliet al vroeg het huis om in Cataluña in een dienstje te gaan, in Barcelona.

H: Waarom?

E: Waarom? Omdat we in huis met een heel stel waren en m'n vader de enige was die werkte, mijn vader ging a la jornada, werkte als dagloner. Weet je waar Monte Julia is. Bueno, rechts van Monte Julia, ik geloof dat het nog steeds hetzelfde bezit is, daar bevond zich een bezit dat de Peñas Rollas verbond, en dat is waar m'n vader toen werkte, en daar hadden we, zolas ik je al zei een stukje grond en daar gingen m'n grootvader en ik naartoe toen ik zo'n zeven of acht jaar was.

H: Jullie moesten dus een heel eind lopen?

E: Jazeker, en op die leeftijd, en daarna overleed m'n grootvader, eerst werd hij helemaal blind, en toen.. niets. Maar met de leeftijd van tien jaar ging ik op het land werken, labrar. We hadden een macho en een burro, en ik ging, hoe volwassen was ik toen al, en als je nagaat hoe klein ik nu ben, ik ging toen al het land bewerken met het muidier en de ezel, ik ging in m'n eentje aan het werk...

H: Want er waren thuis geen anderen die dat konden doen?

E: Nee, want die waren jonger dan ik. En claro, we hebben thuis acht kinderen gehad, maar twee gingen er dood. Maar laten we.. toen ik in een dienstje kon, we waren met z'n zessen en met de ouders met ons achten, en met het dagloon van een persoon, dat begrijp je, daar konden we niet van leven. We hadden een beetje grond, maar dat was toen droge grond en die gaf geen opbrengst, en zo losten we het op. Ik was zo'n beetje de padano(?) van de familie, want ik was de eerste. En dan was er ook nog.. kwam de vervelende kwestie erbij dat de trekdieren doodgaan, ze gaan dood en dan moeten er andere gekocht worden wat met het eerste, toen ik dertien was en met het eertse wat ik verdiende kochten we een ezel, en het volgende jaar kochten we van het salaris nog een ezel, en zo konden we verder leven..

H: En toen kon je niet lezen of schrijven?

E: Niets, nou ja, ik begon, toen ik in dienst was bij die eerste familie, dat was in het huis van een Campuchino (capucijner monnik?), ik weet niet of dat nog bestaat, het stond daar, ik zal het je uitleggen. Staat de telefooncentrale daar niet nu, aan het einde van die straat rechts, wel als je daarheen loopt, vanaf Casa Roque, daar waar de straat begint, en waar ons huis staat, daar aan het einde, twee of drie huizen voor het einde van de straat aan de rechterkant, daar was het huis van campuchino en dat was waar ik werkte, ze hadden koeien en ik ging om ze te hoeden ging ik naar de monte en bleef daar. In de monte zat ik daar de hele week in m'n eentje, ja ja, en met dertien jaar..

H: En je kwam alleen alleen aan het eind van de week naar beneden?

E: Ja het eind van de week om de zondag in het dorp door te brengen.

H: En daar heb je leren lezen en...

E: Wel, ehm, claro. Het was zo dat er een meester was, een hele goede socio, hij was meer fascistisch geïnteresseerd, maar toen werd er nog niet gesproken van rechtsen of van linksen, en deze meester, die was door m'n grootmoeder gevoed, door de moeder van m'n vader, en zoals ze zeggen, was hij dus een melkbroer, en bestond er grote genegenheid en de meester zei tegen m'n vader: 'Pues, kijkt u eens, als hij 's avonds even langs wil komen, mag hij dat best.' Want hij had 's avond les.

H: Dat was voor de eenvoudige mensen?

E: Dat was voor de al oudere mensen die de school al verlaten hadden en hij gaf dan een herhaling, zoals ze dat daar noemden. Maar, claro, daar waar ik werkte, daar had ik niet alleen overdag werk, maar moest ik 's avonds het varkensvoer klaarmaken en zo pues, op de tijd dat de avondschool gegeven werd moest ik het varkensvoer klaarmaken. En toen regelden we het zo dat ik 's morgens om vier uur zou opstaan om het voer te maken en dat moment 's avond, wel er waren enige avonden dat we naar school gingen, naar die meester. En ik leerde er een beetje en nog steeds, ik kan nu wel heel slecht een brief schrijven en zo, maar ook niets meer. Niet meer, en bovendien ben ik er maar een korte tijd heengeweest, en allez, ik moest om vier uur 's morgens opstaan, een opoffering he, sacrificio, om 's avonds naar school te kunnen gaan, en zo niet dan moest ik het vakensvoer klaarmaken.

H: Waarom wilde je zo graag leren lezen en schrijven?

E: Hombre, dat is duidelijk. Het was niet dat ik, als jongere heb je niet zo duidelijk door waarom. Toch ging ik, de dag dat ik niet naar het land kon gaan omdat het regende of zoiets, maar dat heeft geen, als het op die manier gaat, dien je de compaÑeros niet, heeft het voor de compaÑeros in het onderwijs, want zij leren iedere dag evenveel, maar ik ging een keer in de maand of in de week en dan leer je niets, dan ben je niet meer bij, is het niet?

H: Hoe heb je de anarchistische ideeën leren kennen?

E: Op die manier. Er waren daar republikeinen, zoals ik al zei, dat waren hele goede mensen bij. Ze zeggen dat het republikeinen waren daar, Maar ze hadden wat ideeën, en er was toen niets

anders, er waren daar hele goede bij, en zo vooruitsterevend als van de anarchisten. Welnu, er was daar geen anarchisme totdat de republiek kwam in '31. En in het jaar 31, hier in Frankrijk hadden er vier of vijf gezeten, die waren hiernaartoegekomen met de diktatuur van primo de Rivera, dat was de diktatuur die in '23 begon, die begon in het jaar '23 en duurde tot '30. Wel in die tijd zijn er vier, vijf hiernaartoe gekomen omdat ze niet in dienst wilden. En toen de Republiek gevestigd was toen keerden ze terug naar het dorp. En het zijn zij die daar toen begonnen met vergaderingen en bijeenkomsten, en ze maakten een enorme beweging los, nos despertaron un ambiente tremendo..

H: Dat waren nog steeds republikeinse ideeën?

E: Nee, nee.. zij kwamen al met anarchosindikalistische ideeën, met ideeën van de CNT, niet langer republikeins. Want ook bijna alle republikeinen sloten zich aan bij de CNT. Ik herinner me dat we toen met zo'n driehonderd waren, en zo een klein dorp, met driehonderd van de CNT, dat er daarna veel verdwenen zijn, want, ik herinner me de ambiente, de sfeer, toen. Die drie of vier een sfeer tot stand (...) met betogingen en vergaderingen en zo, erg groot, levendig.

Ik herinner me dat er een was die zei: 'kom op, schrijf mij in, m'n vrouw, m'n zoon en de koe, hahaha.' Maar later, later was hij een complete vijand van ons. Toen hij in de beweging was, naar de beweging ging, heeft hij iemand gefusilleerd. Ik wil hiermee zeggen dat de wijze waarop het daar ging, dat de ambiente erg makkelijk opkwam. Maar later viel hij ook terug. Iedereen kwam binnen, maar daarna gingen ze weer weg. Die gingen hadden wel de ideeën in hun hoofd, die blijven in het individu, die werkelijk een idee gehad heeft.

H: Als je van de beweging spreekt, heb je het dan over '33?

E: Nee, nee, dit was al in '31.

H: Maar wanneer hebben ze iemand gedood?

E: Maar toen ze er een gedood hebben, dat was het gevolg.. (...), pues toen, in 1936.

E: Vanaf '31 is het dat de CNT zich daar ging organiseren. Wij van de CNT hadden nooit een lokaal gehad, maar dat was geen probleem. Daar in het Centro Obrero gaven ze ons een lokaal voor de CNT en het eerste wat georganiseerd werd was een culturele groep daarboven, op de tweede verdieping, daar werd een vergadering gehouden, voor de culturele groep. Daarna lieten ze ons toe als je een vergadering en zo had, maar nadat het bezit van de hertog was gekocht, hadden we het paleis, weet je waar dat is, dat paleis? Pues, daar hadden we onze lokalen en daar gingen we heen. We waren niet van de CNT, maar we domineerden de zaak, zoals dat ook met de aankoop was gebeurd, iedereen was van de CNT. De eerste die secretaris was, was iemand die hier in Frankrijk heeft gewoond en die en die in Albalate de CNT georganiseerd heeft. En daarna kwam er iemand anders, die kwam uit Barcelona en die was meer opvallend, want die had gestudeerd en zo. Al was hij dan geen zoon, zijn moeder was een dochter van Albalate. En hij woonde daar tot '33.

Maar hij was niet, hij kwam uit Barcelona en z'n moeder is uit Albalate, en ze woonden daarnaar zelfs daar. En later waren het dezelfde republikeinen die hem veel verweten. Hij was het geweest die de beweging van '33 propageerde, dat is de achtstse, de nacht van de achtste op de negende december in het jaar '33. Dat was

hij, en claro, hij vluchtte weg, hij werd niet gevangen genomen, hij vluchtte. Hij was secretaris van het sindicato agricola, waar de hele beweging heenging nadat de aankoop en zo was gedaan, maar hij vertrok, daarheen, meer weet ik niet. Claro, hoewel ze republikeinen waren, waren ze tegen hem en tegen die hele zaak. En daarna, degene die toen penningmeester was, die veel in de beweging had gedaan, dat is hij, hij leeft nog steeds, het is de vader van de jongen die ze gefusilleerd hebben, en je hebt er contact mee. Ik geloof dat hij Castell heet, ja, Castel is zoals hij heet, maar z'n broer hebben ze gefusilleerd. Ik weet niet meer hoe hij heet, ik weet het niet meer.

H: Praatten jullie thuis over deze dingen?

E: Bij ons thuis? Dat waren reactionairen, reactionairen, maar niet omdat ze rijk waren. Maar m'n moeder, una beata, meer kan je daar niet van zeggen, en m'n vader hetzelfde. Want m'n grootouders, zelfs als ze niet goed christen waren, die gingen de klokken luiden. En wel, de eerste die thuis begon, dat was m'n zuster, de oudste. Want zij ging met iemand uit casa Bagara, het is nu een familie, ik geloof dat de kleindochter een huis heeft laten bouwen in de richting van Belver, ik geloof dat het de laatste is, het grote huis dat ze heeft laten bouwen, Camelia heet ze, ik weet niet of je haar kent. Wel, m'n zwager is uit dat huis afkomstig en haar vader was de oprichter van het Centro Obrero van de republikeinen. En alle kinderen waren behoorlijk republikeins en een paar van hen waren anarchisten, zoals bijvoorbeeld de twee die, ze waren al ouder, ik weet het niet, dat ben ik vergeten. Wat er gebeurd is, is dat ze allemaal dood zijn gegaan, allemaal in Barcelona.

En hij is iemand als ik zeg dat, toen de beweging daar begon, waren we voorbereid, want er was iemand uit Barcelona gekomen en die had ons op de hoogte gebracht. En hij, uit die familie, wel dat was de broer van m'n zwager die tegen ons zei: 'In Barcelona zijn de actiegroepen alert en we gaan niet aan het werk, estamos al mal brazo, want het fascisme komt de straat op, van het ene op het andere moment.' En claro, dat zou nog drie of vier dagen duren, maar we waren alert. Ik, omdat het de dorsttijd was, waren we aan het dorsen met m'n vader, we waren voor onszelf aan het dorsen toen m'n moeder ons, zoals we gewend waren, ons de avondboterham kwam brengen, de merienda, en ons kwam helpen met het aanvegen, en ze zei tegen me: 'ik weet niet wat ze daar in Afrika hebben gedaan', en ik, pets, ik liet alles achter en ging naar het dorp en daar waren ze allemaal al bijeen en ze wezen mannen aan die de wachtposten moesten bezetten, we hielden de wacht daar op de weg die richting Monón en Binefar gaat, en een wachtpost naast de brug naar Alcolea, zoals wij die noemden, zij noemden het de brug naar Albalate.

H: Maar je zus begon met de ideeën en jullie praatten daarover in huis?

E: Ja, ja, want thuis waren we allemaal, alle broers en zussen, dan nog de jongste, die drie of vier jaar geleden hier is doodgegaan, die was de felste, de jongste, die had z'n jeugd daar doorgebracht, maar de lleno, he, vol van activiteiten (? , si.) Want ik had al een leven, muy lijera, van door de wereld trekken. Ik had drie jaar in een bedrijf gewerkt, ik had de verantwoording, dat was in Calaf, weet je waar Calaf ligt, dat is het eerste station van Lerida naar Barcelona, ik geloof dat dat

het is, het eerste, daar tussen Lérida en Barcelona, Bueno, en daar in dat eerste bedrijf.. daar heb ik een vrouw leren kennen en toen was het dat ik in de zomers naar Andorra ging, tussen Andorra en huis heen en weer reisde. In het bedrijf was ik verantwoordelijk, maar ondanks dat zat ik bij het syndikaat en deden we het werk daar.

H: Maar hoe komt het dat je bij het syndikaat terecht kwam?

E: Hombre, want natuurlijk had je de situatie zo geanalyseerd, dat het syndikaat, we waren vijanden van uitbuiting, en dat syndikaat verdedigde de ideeën van de arbeider, en omdat ik een arbeider was. Want ik zei je al, ik voorman, maar de voorman van een groep, maar we hadden anderen boven ons en die noemden we de chefs die we (TOT HIER VERTAALD. ZIE EUSEBIO.NL.)

. y incluso allí.. la misma.. el mismo ingeniero ya.. yo era muy bien encargado pero que trataba muy bien a los obreros.. Yo decía.. vamos a ver.. aquí.. tienes al jefe.. decía.. aquí tienes.. cuatro, cinco brigadas u cuatro o cinco capatazes.. uno por uno.. y otro para ir bien a los obreros.. uno con un .. pero el otro no.. dan el rendimiento que dan los otros.. Ah eso si, pues entonces.. entonces ¿Porque se tiene que fichar a mi?, porque trato bien a los hombres. No.. porque no podía aceptar... por ejemplo a mi decía.. era joven también el jefe.. no tanto como yo.. pero.. a mi parecía.. no mas era.. jefe de equipo.. pero, cuando llegaba a las puntas así.. era jefe de sus cinco, seis o siete equipos.. y entonces.. ya.. se llamaban de la CNT también, he, pero.. cuando tenía este cargo.. ya se aislaba.. Decía.. mira, este.. es que.. mira, hay que saber el hacer.. a ser encargado.. tú, por lam mañanas tocas dos minutos antes.. y después, a la hora de plegar.. dos minutos después.. y después de comer dos minutos.. Dice.. ocho minutos al cabo de día.. que.. Le decía: tu no has trabajado nunca, decía.. Si hubieras trabajado, no hablarías así. Yo he trabajado.. y he pillado encargados esos.. que nos robaron dos minutos.. pero después estamos comentando todo el día comentando estos dos minutos que nos han robado encargados. Y tu sabes las palabras que perdimos comentando eso.. pues.. se trabajaba mucho menos.. con lo que nos robaba... que no que so nos hablaba justa.. Pues, por esto te digo tu no has trabajado nunca..

H: .. pero también es una cosa que...

E:.. que no.. no.. que no entra.. Esa es sistema era no mas: hacía una cuenta.. que yo sé.. yo.. al los robar los dos minutos al plegar a la mañana, otros dos al plegar a mediodía.. dos al engachar.. y dos.. y entonces eran ocho minutos que robaban.. a cada obrero cada día.. He no mas que contado eso.. Ocho minutos y tenía cinco obreros.. el cincuenta obreros.. dara te cuenta que eran... doscientos minutos.. que robaban al día.. y eso era para mi eso era una cosa que se daba en cuenta... pero no.. no analizaban las cosas como las analizaba yo.. A mi ya ha pasado, en otro trabajo donde había estado antes, tenía.. no era mala, pero tenía una manía de robarnos siempre dos o tres minutos... a cabo de tocar el pito.. Pero eso, eso le hacía perder.. algunos carros de escombros (?) que cargamos.. estamos cinco cargando.. y eso.. esos dos minutos.. los hacían perder muchos carros cada día.. Y el otro.. no mas veía.. no podía alcarrear.. por ejemplo.. estos doscientos minutos al día.. quedan... tres o cuatro horas.. de un jornalero?

H: Maar wie heeft je geleerd om zo te reageren, om de situatie zo te analyseren?

E: Hombre.. toen ze het sindikaat oprichtten... daar.. daar was bijvoorbeeld weinig cultuur, mucha incultura... ik kon bijvoorbeeld niet lezen en schrijven.. maar er waren ook anderen die.. niets.. Pues, bueno, daar (Albalate) waren iedere avond vergaderingen.. daar in het centro obrero.. daar hadden we alle avonden vergaderingen.. en boven... los jovenes, de jongeren en ook de minder jongeren, pero, enfin, gewoonlijk de jongeren. Pues, daar werden veel boeken naartoe gebracht.. en ze ontvingen er de bladen van de CNT.. 'CNT' en 'Solidaridad Obrero'.. en daar lazen we elke avond een van.. en daarna hadden we la lectura comunicada, zoals we dat noemden.. Bueno, después.. ik, het eerste wat ik las.. als een folleto, blaadje, was eh... 'entre capesinos? zo heet het... de Enrique Malatesta.. een italiaan.. Ik weet niet of wel eens over hem hebt horen praten.. over Enrique Malatesta... dat was een heel aangenaam blaadje, agradable.. Daarin werd al het probleem.. van de colectividad naarvoren gebracht, plantear. En dat was het eerste boek, blaadje.. dat ik gelezen heb.. Daarna heb je natuurlijk meer gelezen.. blaadjes en boeken enzo.. en op die wijze ging men zich emanciperen.. emancipeerde een persoon zich.. over de dingen, de las cosas.. en toen ik vertrok om te gaan werken.. buitenshuis.. toen zij ik tegen mezelf: 'een van de twee, of je moet met de arbeiders zijn of tegen de arbeiders'. Hier.. er waren ook compañeros.. die cargado waren, als cargado waren aangesteld, een leidinggevende functie hadden, pero no.. eso no puede ser, dat kan niet, ... want als cargado.. moet je de belangen van de patron, baas verdedigen.. en tegen de arbeiders zijn.. dat dacht ik alleen maar, mas que no pensé.. of je bent de één, of je bent de ander.. maar met allebei kan je niet zijn, no, dat kan niet.

H: En dacht je hele familie zo, of..?

E: Pues, toen de movimiento, de beweging, kwam, na de movimiento van '33, de mas esta aca al lado de las hermanas, de kleinste, die 18 jaar was.. pues.. die eerste drie dagen.. zoals je in m'n papier kan lezen.. de derde dag kwamen hier wat troepen... de guardia de asalto, de guardia civil, tot en met het leger... en mijn broer was toen thuis.. ik niet... ik was met wat geweren weggegaan... en bevond me buiten het dorp...

H: .. want jullie wisten als dat jullie moesten vluchten..

E: Hombre, claro... we hadden verzet geboden... tegen de krachten die waren aangekomen... maar.. wat voor verzet kan je nog bieden... wij met ons cincuentena, vijftigen.. en en op z'n hoogst met wat jachtgeweren, en meer niet... tegen een leger dat zowel van de brug van Alcolea komt.. van de kant van Monzón de guardia de asalto.. en van de weg van Belver de guardia civil... en van de weg van Monzón kwam ook het leger van Barbastro.. wat heeft verzet dan nog voor nut? Pero.. mira.. zo was het.. maar m'n broer was thuis.. en daar kwamen wat guardias de asaltos langs om ons te arresteren... ze bedreigden m'n moeder en zeiden haar te arresteren.. en toen draaide m'n moeder wat om, veranderde ze wat, se trastornó un poco.. en sedertdien liet m'n moedere een beetje.. haar ideeën varen.. ze was niet katholiek meer... Aquí, zij is hier doodgegaan.. dichtbij.. onverstaaanbaar... in een ziekenhuis.. en hier.. die putas van monjas.. laat ze me niet meer van hen praten.. Ze werd een vijand van de macht, del poder, en m'n vader ook.. Ze waren reactionair geweest... en daarna waren het niet alleen maar wij.. maar zij

ook gaven zich, se dieron, aan onze ideeën.

H: Ben je na de beweging van '33 in het huis van je ouders gebleven?

E: Ah, si, na de beweging van '33... si.. tot aan de beweging, el movimiento.. van '36.

H: En dus met discussies thuis, ?(let op reactie op woord discussie)

E: Hombre, natuurlijk, daarover valt niet te twijfelen, no cabe duda, we hadden veel discussies, maar zoals ik je al zei.. daarna... was er niet zoveel inconveniente, zonder overeenstemming, omdat.. ze hadden niet helemaal onze ideeën, maar ze waren... behoorlijk vijandig geworden tegen... met name tegenover het geloof... dat ze vroeger hadden..

H: Ze deelden dus niet helemaal jullie ideeën maar hadden wel dezelfde sympathieën?

E: No, no...claro... lo que pasa... omdat in een klein dorp als het onze... het was wel klein, maar een dorp met veel strijd, mucha lucha (prachtig:mucha lucha) en.. vanaf 1931, y adelante, nos enfrentabamos, hadden we, de jeugd, ruzie, vochten we met.. vochten we bijna iedere avond met de fascistien, de jongeren van de fascistien, he... bijna iedere avond.. En claro... mijn moeder wachtte op ons.. leed veel.. en kon niet slapen tot wij er waren... Natuurlijk.. es natural... de jeugd...

H: Maar over welke jaren spreek je nu...

E: Vanaf '31 tot aan '36. Over die jaren heb ik het nu. En toen vochten we daar met elkaar.... er was.. er bestond een voortdurende open strijd, lucha abierta continua.. Vooral tot '33 en na de beweging van '33, want, hier was de beweging anarchistisch, anarcho-syndikalistisch... maar met de bijzonderheid, dat bijna alle republikeinen.. zich aan de kant van de beweging schaarden.. se pusieron.. ook al waren het republikeinen, he.. En ze gingen naar de gevangenis.. de gemeente raad... de gemeenteraad.. ggg.. ging ook de gevangenis in, he.. zon'n zes of zeven waren het er.. gingen ook de gevangenis in, he... het was een anarchistische beweging.. maar omdat ze republikeinen waren en.. politici... steunden ze onze beweging... En mij hebben ze niet gearresteerd, en este.. mijn broer José, ook niet.. maar ze hebben er die nacht... heel veel gearresteerd.. maar ook weer vrij gelaten.. maar mij hebben ze niet gearresteerd. Ik was.. twee weken, want ik wilde niet weggaan.. ik had me verstoopt... als je het dorp uitgaat... over de weg naar de huertos, groententuinen, naar beneden.. in het laatste huis..

Want we zaten in het centro obrero (?)... me cargo el bicho, potverdommele.. daar komt de guardia civil binnen... en we maakten dat we weg kwamen met wat geweren.. En we.. metemos.. verstoopten ons in een huis daar.. en we zagen de guardia civil.. we waren daar met drie met een geweer, en we namen allemaal een raam en ik zat op de bovenetage... en we richtten.. en we richtten.... maar gelukkig schoten we niet... dat is heel belangrijk, (tenía más valor) he... want .. stel je voor... wij met ons drieën in een vuurgevecht met de guardia civil... en toen vertokken we vanuit de benedenetage... de hecho agrico (?) en we stopten bij de torrero de Ortelano... weet je welke dat is.. (nee).. het huis van de Ortelano... Ben je nooit bij de bron van het dorp geweest? (Ja).. bij allebei.. Nou die het dichtste bij het huis van Luis ligt.. daar is een landweg.. nou daar... is een huis.. de Ortelano.. zij waren rechts, van de

rechtsen, bueno, ze zijn gemengd.. omdat ze een perceel hadden.. ze deden kwaad waar ze maar konden.. maar.. degeen die een perceel had.. toen de verkiezingen kwamen moesten die links stemmen (hoezo).. en zij waren met twee mannen en de een koos voor links en de ander stemde rechts.. Maar, resulta que.. het was een familie met wie we altijd... en ook met m'n ouders.. zeer bevriend waren.. zeer bevriend.. en daar ging ik heen. Want toen ik thuis een paar sloffen wilde ophalen... want die ik droeg waren om te werken, over het land te lopen.. overal voor.. en ze hadden me overgehaald: 'waarom ga je niet naar huis, want je moeder is zo..' die was half gek toen ze m'n broer gearresteerd hadden.. en ik ging.. maar (ik kwam er nooit?) En die tegenover wonen, queda casa Roque, (naast? of Roque zelf?) die waren rechts... maar met ons.. zijn ze altijd goed bevriend geweest... en hij is hoorde waar ik zat.. en kwam me opzoeken.. en zei 'laat je niet zien.' En ik ging.. ik ging naar alle vergaderingen van hun.. van de rechtsten.. en hij zou later de overeenkomst verbreken.. hij was een rechtse, he... maar hij verleende me een gunst, hij begunstigde me... 'laat je niet zien.. en ik zal je niet aangeven, ik zal je naam niet noemen.' Uiteindelijk heeft hij m'n naam wel genoemd.. maar niet voor iets ernstigs.. Hij heeft me toen genoemd..'jij was afgevaardigde en liep met een geweer toen je brood ging halen'... om naar hun te brengen.. want we hadden de fascisten en zo gearresteerd en daar in het centro obrero hielden we.. ze gevangen...

H: Hoeveel mensen hadden jullie gearresteerd?

E: Het waren er zo'n vijftig, zestig.. precies wet ik het niet. Maar we maakten daar in grote pannen het eten klaar en we aten er allemaal... We gingen naar de bakker om brood... naar de slager.. waar we vlees haalden zonder te betalen... we leefden in die dagen in comunismo libertario, he... Hij vertelde dat hij me gezien had.. en ik was het ook geweest, maar ik was geen afgevaardigde.. pero enfin... ze gaven me... na twee weken lieten ze me al vrij en ze hadden me niets gedaan. En tegen haar zeiden ze: fulano (mevrouw x), que figate.. maar mijn moeder is van casa Escanilla, (van de familie), mijn moeder heete Escanilla... maar wij hadden niets van Escanilla... in het huis Escanilla zijn twee verschrikkelijke pinchos.. zeiden ze... mijn broer en in.. lachen... pero.. en fin... uiteindelijk zeiden ze niets... Mijn broer zat meer dan twee jaar gevangen... ja.. want bijna iedereen had aan deze beweging meegedaan... en ik geloof dat tussen april en mei... van '34... een amnestie afkondigden... Want in '32 was er een generaal.. Sanjurjo .. in opstand gekomen... in Sevilla.. En dankzij deze... want omdat er een rechtse regering was gekomen.. kondigden ze een amnestie af.. en met deze amnestie bevrijdden ze ook de meesten van de beweging van '33. De enigen die bleven waren degenen die van zaken beschuldigd waren waar bloed bij had gevloeid. (hechos de sangre)... En in het dorp waren er twee gevallen van.. delikten met doden... Een die uit Casa Colomo komt.. weet je waar dat is.. casa Colomo... (si) en de andere uit casa Dombote... daar is nu geen huis meer van... dat is ingestort... Er was een jonge jongen.. we zaten in dezelfde quinto.. oproep voor militaire dienst.. en hij van casa Colomo was zijn patron, baas.. y los eguis dieron (?)... (Interr H: linksen dus?).. en degenen die ze daarvan beschuldigd hebbe... ik geloof dat het er vijf waren.. zaten ruim twee jaar gevangen.. en mijn jongste broer zat ook zo lang.. gevangen..

H: En na de beweging van '33 zakte de beweging, de ambiente, toen

in?

E: Door de beweging van '33 werd 't wat minder, zakte het wat in.. want.. er waren enkelen, incluso.. enigen die zich republikenen noemden.. die met ons meegedaan hadden.. Na de beweging, omdat er gevangenen enzo waren... zakte de beweging wat in.. Dat was het geval.. zoals ik al uit heb gelegd.. allí.. maar nu eneteremos, zijn we op de hoogte van, komen we aan bij, de beweging.. Het zal de 19e of de 20e geweest zijn... we waren voorbereid, todos parados, niemand naar het werk gegaan, he.. Er bestond geen twijfel, de beweging was begonnen, había llegado, y daar gebeurde niets... maar niemand was aan het werk.. En toen kwam naar het centr.. kwam de cabo van de guardia civil... en hij nodigde ons uit om .. met de rechtsen.. een vergadering te houden... met de linksen een vergadering in het centro obrero te houden... In de gemeenteraad was toen helemaal links... dat heb ik al uitgelegd: bij de verkiezingen waren 7 van de 9 vertegenwoordigers in de gemeenteraad 7 links en twee de las derechas, rechts.. En in korte tijd traden die van rechts af, want die hadden toch niets te doen.. ze waren maar met z'n tweeën, en vanaf dat moment was de hele gemeenteraad links.. En zij nodigden het centro obrero uit... naar de gemeenteraad (te komen), om een vergadering te houden met het centro de derechas en met de guardia civil.. en we gingen.. En na deze vergadering kwamen ze naar het centro obrero om te vertellen welke overeenkomsten ze gesloten hadden.... Ze hadden een besluit ondertekend.. dat hier niets zou gebeuren.. en dat alles rustig zou blijven.. Maar dat was een pilleria, een boevenstreek, van hun.. dat hadden we ook gezegd.. 'hebben jullie getekend' en zij.. 'ja en.. ze hebben hun woord van eer gegeven'.. en wij 'die mensen hebben geen eer, en jullie die in hun eer vertrouwen hebben.., zullen de eersten van ons zijn die vallen'.. En zo gebeurde dat ook bijna.. de volgende dag.. kwamen ze... het is net als ik daarin (het schrijfsel) al heb uitgelegd.. kwamen ze van Monzón.. met een vrachtwagen.. Daar was veel movimiento.. en ze wisten niet wat er zou gebeuren.. entonces.. uit Albalate.. alle jongeren, die er niet waren, stonden op wacht... daar boven bij de weg naar Monzón.. en bij de andere wegen.. ik stond daar op wacht.. En alle jongeren die niet op wacht stonden, er stonden weinig op wacht.. vertrokken naar Monzón.. En toen de fascistien daarvan op de hoogte waren... pues ya está... En ik kwam naar beneden om te eten... de ander bleef daar achter.. en na het eten.. ging ik wat slapen want, claro... ik had 's nachts niet geslapen... en ik was nog maar net op weg, no más salí.. kwamen er twee voorbij met zakken en las costillas.. y... poef... het waren de grootste.. degenen die de fascistien bestuurden (manegar).. en vlak daarna een buurvrouw van ons.. 'het is gebeurd.. alle fascistien zitten in het dorp'...

H: Fascisten? Waren het de fascistien van altijd of waren er ook mensen bij die eerder republikeins gestemd hadden?

E: Nee, nee, nee.. Fascisten, fascistien.. Van de mensen van links was geen een op de hand van de fascistien, niemand, he.. Ik ging weg.. juist op het moment, lachen, dat hij, die op wacht stond, z'n geweer stond schoon te maken... en ik zei: 'nu je geweer schoonmaken'.. en er was geen andere oplossing.. een fiets te nemen en hen in Monzón te gaan waarschuwen.. Wat konden we doen, we waren met ons zessen of achten achtergebleven... Y, pues, ontsnappen, ontsnappen.. (escapar) We gingen de monte op en voorbij torre Fleta.. kwamen we naar beneden en gingen we de weg

op.. Daar waren we met een paar aangekomen... en daar.. kwamen we een vrachtwagen tegen, en.. we wisten niet wie ze waren.. het konden fascisten zijn, dus wij gingen van de weg af... en, lachen, de vrachtwagen stopte, want zij dachten hetzelfde.. van ons.. en toen gaven we het signaal.. en we gingen samen verder.. in de vrachtwagen en daalden naar het dorp af.. en bij de ingang van het dorp stopte hij.. en ik ging met nog twee of drie.. om vanachter de hooibergen naar het dorp te trekken.. om via de weg naar Belver binnen te komen... Weet die weg die er nu is... die bij de molen uitkomt.. (ja, ja), die noemen we de weg naar de Rolleros... daar waas José esquerra zijn land heeft.. hij is nu wat beter.. maar over die weg kwamen we binnen.. Daar was een huis van een fascist die muy... destacada cabron.. opvallend beest, was, en zijn zoon leidde de opstand van de guardia civil en had zich in Monzón verscholen gehouden.. we kwamen daar het dorp binnen, bij de weg naar Belver.. tot het portal.. (kruispunt van de wegen in het dorp).. weet je waar dat is.. maar we begonnen met het dorp in trekken.. we begonnen het dorp in te trekken.. met de weinige ervaring die we hadden.. 's nachts hadden we het pact met ze gesloten, dan die laatste beslissing die tot de overwinning van de fascisten leidden en het dorp zou zich niet overgegeven.. Entonces.. de republikeinen zeiden dat we een dag moesten wachten en dat ze de anderen zouden waarschuwen zodat die konden komen om on te helpen... y.. aa... bovendien behalve vijanden.. waren het verraders want nadat ze dit pact hadden ondertekend.. en binnen 12 uur verbraken ze de gesloten overeenkomst.. we verspreidden ons in het dorp.. en om een uur of 8 kwamen.. al guardias civiles.. uit Monzón, uit Selba (?) en uit Barbastro.

H: Solidair met jullie, of..

E: Ja, ja.. met ons.. Entonces..om te voorkomen dat hetzelfde zou gebeuren als in Casas Viejas en elders... lieten we de guardias civiles niet met elkaar gaan, maar gingen met ieder guardia civil drie of vier van ons mee. Ik herinner me dat ik meet eentje meeging en dat we langs het huis van Sebastian gingen... want.. in het huis naast ons huis.. casa Salvador.. waar nu een winkel is, de Spar geloof ik.. wel.. uit dat huis schoten ze.. heel veel. Daar zat een sterke groep.. en vanaf een beetje verder omhoog.. in de buurt van het centro.. herinner ik me dat de guardia civil op die deur schoot.. Bien.. en daarvandaan ontsnapten er drie.. drie, een was de zoon van dat huis en twee jongeren... de schoonzons van dat huis.. ze ginge.. ze gingen over naar het fascisme.. een naar Zaragoza.. en de ander zat in Barcelona gecamoefleerd.. En zoals ik je al zei.. die guardia civil die met ons meeging.. schoot.. maar.. stond aan onze kant... Later zijn deze guardias civiles ook gevangenen in Huesca geweest, ze werden gevangen genomen, ja, ja.. Zo namen we het dorp in.. en velen hadden geen wapens he... we hadden een blik van de tomaten gevuld met dynamiet en zo... want... hier waren we aan gewend... maar zonder wapens.. si.. Hij schoot nog steeds.. de guardia civil waar ik mee meeging, hij schoot een behoorlijke tijd.. maar zij verzwakten.. want de voorhoede, die bestond uit guardia civil.. en die kwamen van de weg naar Monzón.. die de eerste weg binnenkwamen.. daar waar pedral (?) was.. de anderen.. en daar had de cabo van de guardia civil de leiding.. op die weg.. En het eerste schot dat afging was dat van de .. broer van María.. de vrouw van José Oto.. de oudste broer.. loste.. en bereikte z'n doel... En in Monzón

hadden ze wapens en geweren en pistolen van de guardias die van buiten kwamen, forestales, meegenomen.. en met een van deze wapens werd de cabo geraakt..en ze droegen hem weg.. en ze trokken zich terug.. ze verscholen zich achter een boom en ze trokken zich wat terug naar het centrum van het dorp.. en ze namen de meest strategische punten in, maar.. het hoogste punt, lo que mas dominaba, is de klokketoren.. het hoogste van het dorp.. ja.. en daar trokken ze zich op het laatst in terug.. Daarna.. het was niet alleen de guardia civil.. maar de guardia civil zelf.. voerde ze af.. ik weet niet of dat met een vrachtwagen gebeurde of.. ik heb dat niet gezien.. ik zag het niet.. maar ze brachten ze naar Barbastro.. de guardia civil zelf, he..

H: En daar zijn ze terecht, of..?

E: Het lijkt me niet.. maar ik was er niet bij.. en ik heb niemand gearresteerd.., ondanks dat ter dood veroordeeld 10 en een half jaar vast zat, met een van de aanklachten, één.. die bij de rechter is geweest, dat ik een had gearresteerd en samen met 18 anderen had gefusilleerd.. en dat is een leugen, want ik ben daar nooit geweest.. heb dat nooit gedaan, niet tegen hem, niet tegen anderen.. ik was er niet tegen.. niet in die situatie, ik was er niet tegen, noch tegen een arrestatie, noch tegen een fusilamiento, fusillade.. ik was er niet tegen, he, nee dat was ik niet.. Echter de beschuldiging, de aanklacht, die me de doodstraf eiste.. (een rechtvaardiging om je vast te houden...?) Si, si, si.. Dat wisten wij wel.. onder degenen die in hun handen vielen.. want.. wij die bij de Roja Y Negra zaten, daar heb je over horen praten.. dat is dat feest dat ze in Huesca houden.. is door de Roja y Negra georganiseerd.. Wel wij waren er met 17 of 18 bijgeweest.. (en allen met dezelfde aanklacht, onderbrak ik hem, zie andere interviews)

H: Wanneer ben jij bij de milicianos gegaan.. je bent in het dorp gebleven tot...

E: Het leger ben ik ingegaan..... toen.. toen.. Madrid bijna gevallen was.. de fascisten hadden een groot deel ingenomen... dat is toen Durruti.. Durruti zat aan het front van Aragon.. en ging een groot deel van Durruti.. een groot deel van deze kolonne.. naar Madrid... En toen kwam er een oproep.. en met deze oproep, dat zeiden anderen en ik ook.. ik was er voor om te vertrekken.. maar, claro.. ik had al twee broers aan het front.. en om m'n vader alleen te laten.. voor de militaire dienst riepen ze me niet op, want ik was daar al te oud voor.. en ondanks alles.. ben ik in plaats van weg te gaan, gebleven.. Er vertrokken er toen 26.. allemaal jongeren van het kollektief.. Zoals ik al in de papieren heb gezegd.. werd de kollektieviteit onder jongeren geformeerd.. en dat was casi, casi... bijna, bijna.. toen ik met meer activiteiten ging bezighouden.. Lid van het Comité ben ik niet geweest.. ze vroegen me wel, maar ik deed het niet.. Maar.. daarna.. er, was een junta, raad, van de kollektiviteit, er was een raad van de FAI, er was de raad van het syndikaat, er was een raad van de juventudes libertarias... een van alle vier.. Entonces.. toen ik begon.. omdat een groot deel van de jongeren uit het dorp vertrokken was en jij bleef.. moest je aksepteren.. ook al had je de capaciteit er niet voor.. en zo waren er velen.. want.. bijvoorbeeld in de raad van het kollektief zaten we met ons zevenen.. en er waren zeker twee of drie die zelfs niet la ha(?) konden.. En zo moest je.. maar met grote voluntad.. wil.. kan je veel doen.. Want twee van hen,

13. ondanks dat ze niet la ha(?) konden.. waren ze afgevaardigden van de groep.. entonces.. de mogelijkheden.. als er wil is.. er kan wel een gebrek aan cultuur zijn.. kan je veel doen. En zo werd ik, zoals ik daarin al verteld heb.. Ik zat niet in het kollektief... (H: want?) i k zat niet in het kollektief.. totdat zij vertrokken.. en dat is toen het kollektief begon te groeien.. want dat is het moment dat we van mening veranderden.. we zaten niet bij het kollektief. We traden erbij en met ons velen... vroeger waren we met zo'n twintig dertig jongeren, daarna met.. zo'n tweehonderd families.. de helft van het dorp.. Asi.. si.. en zo drie maanden met de kommunisten buiten... einde kant 1 bandje.

Gaat door:

E: ik ging de eerste momenten niet het kollektief in, daarom.. en nog meer.. maar een ambiente, een sfeer, tegen de kollektiviteit... die was er niet.. Er waren er wel enigen.. die.. ik weet niet of je al over hem hebt horen praten.. Pichi.. of dat je hem al kent, ik weet het niet.. hij woonde hier maar hij gaat veel por alla.. hij heeft het huis tegenover.. weet je waar de telefoon is.. daar had hij z'n huis.. En hij heeft zijn familie daar... wel zij hielden niet van het kollektief.. y, mas bien.. zelfs, waren ze er vijanden van.. ik weet niet waarom, maar zo was het. Maar er waren er niet veel tegen het kollektief...

H: En toen zoveel jongeren vertrokken waren, kwamen meer mensen bij het kollektief..?

E: Dit was.. een soort van akkoord, overeenkomst, acuerdo.. Nadat, después.. pues, claro.. daar bevond zich het grootste deel van de mulas, de muilezels.. er waren geen tractoren.. en het waren de jongeren die de ezels meegenomen, bestuurd, hadden.. En toen de jongeren vertrokken waren bleven de muilezels, de ploegen ezels, las cuadrillas, in de stal.. en bueno.. wat ga je daarmee doen.. en dat zijn de overwegingen die we maakten.. en we gingen erbij.. maar velen toen, ja.. En mensen bleven erbij komen totdat ongeveer met het halve dorp waren..

H: En tot wanneer ben je in het dorp gebleven.. want jij bent ook het leger in gegaan?

E: Ik.. dat heb ik al eerder uitgelegd.. in de maand juni...juni.. arresteerden de kommunisten me.. maar ze hielden me niet langer vast dan een dag... ze hadden ons naar Lerida gebracht, vijf uit ons dorp.. drie waren van het comite.. en twee van ons stonden daar op wacht.. Maar dit was een moment.. maar daarna.. en de maand augustus, de eerste dagen van augustus.. kwam een kommunistische divisie.. daar... en ze zeiden dat ze kwamen uitrusten.. maar wij dachten van niet, want.. wij hadden we niet veel op, he... Maar een chauffeur, zoals je gelezen zult hebben, ik heb het je al verteld.. die met hen meekwam.. hij was geen kommunist.. en hij had gevangen gezeten met een vriend van me met wie ik altijd samenwerkte.. die hebben ze in Huesca gefusilleerd.. en hij kwam naar ons toe waar we samen aan het werk waren. En hij zei ons: 'que' en ze begroetten elkaar omdat ze elkaar uit de gevangenis kenden.. en hij zei ons: 'jullie zijn wel rustig.' 'Ja wat moeten we dan doen?' 'Minder werken en beter opletten.' en we zeiden hem: wat moeten we dan, het werk neerleggen en het front, wat kunnen we dat leveren, en het dorp, waarvan moet dat dan eten, leven?' 'Julie zullen meer verliezen,' zei hij ons, 'jullie zullen de produktie verliezen en de vrijheid, als jullie niet al het leven verliezen'. En zei hij:

'ik weet heel goed waarom we hier zijn, ook al zeggen ze om uit te rusten.' En hij vergiste zich niet, no?. Toen de 1e kwam, tot aan de 6e.. niets.. maar op de zesde begonnen ze mensen in hechtenis te nemen.. hacer detenciones.. de compñero die met mij samenwerkte arresteerden ze.. en een ander, die ook een vriend was.. en ik.. ik onsnapte snel naar huis, want.. ik werkte niet ver van huis.. ik nam schone kleren mee en ik vertrok, naar.. naar beneden in het dorp.. en verliet het via het kerkhof.. en hup, de monte op.. Toen ik op de monte kwam .. was er ware uittocht van het dorp geweest.. de jeugd, iedereen. Daar was niemand achtergebleven.. We bleven drie maanden buiten het dorp.. maar het grootse is.. dat in deze drie maanden, ondanks hetgeen que pidieron.. en hier hebben de Carasquers gewerkt, he.. Vooral degeen die aan het front gestorven is, ee onderwijzer, die gewond was.. die trad op tegen, stelde zich tegenover, se enfrentó, tegen de jef van de strijdkrachten, he. En het was hij die hielp met de reorganisatie van de kollektiviteit.. en die al het werk weer op poten, adelante, hielp. Met de bejaarden en de kinderen en de vrouwen werd bijna al het werk weer vooruitgeholpen, toen wij er niet waren.

H: Maar, vrouwen en bejaarden..

E: en kinderen, he.. kinderen van 12 jaar gingen naar het land, daarheen, want daar was de landbouw, arriba no más había un taller de modistas.. un taller.. er werkten er maar vijf of zes maar ze hadden iedere week een vergadering thuis.. en daarnaast was er in de apotheek, bij de a. een laboratorium van gazeuse, en daar werkten zo'n tien vrouwen.. en nada mas.

Laten we niet in herhalingen vervallen. Je hebt alles gelezen.. over het funktioneren van de kollektiviteit..

H: en je hebt daarover de vorige keren met me gesproken..

E: we hadden ons in groepen opgedeeld.. en iedere avond vergaderden met het kollektief.. de administratieve raad met alle afgevaardigden..

H: Toen je de drie maanden op de monte verbleef, kon zien hoe de kollektieven gereorganiseerd werden, of was je daarvoor te ver weg?

E: No.. si.. ik was ingesloten als een sardine.. we gingen naar de monte.. daarna.... omdat we geen geld en geen wapens hadden.. maar de wapens lagen in het dorp en het dorp was wel omringd door mitrailleurs van.... maar .. als je het terrein kent.. dus daar gingen we op een nacht naar binnen om ze te halen.. a quitarlas..

H: .. van de kommunisten..?

E: Los problemas es de(?) van de kommunisten.. Overal.. aan alle kanten stonden mitrailleurs opgesteld, he.. en tanquetttes, pantservoertuigen, Italiaanse.. si.. y.. daar bleven we twee.. twee dagen... en toen zagen we geen oplossing.. en vertrokken we naar het dorp Esplus.. en daar gingen we aan... verdeelden we ons in ploegen om aan het werk op het kollektief te gaan.. Want dat dorp is veel kleiner maar heeft veel meer gronden.. Ze hadden heel veel grandiose bezittingen.. (.....) en een mitrailleur.. maar de volgende dag kwamen de zelfde kommunistische troepen als die in Albalate.. en ze trokken schietend het dorp binnen.. Ze hielden zo'n vijfhonderd meter voor het dorp halt.. en namen het dorp in en schoten.. en gooiden handgranaten.. ellos, zij.. en wij waren buiten het dorp en dus moesten we weer vertrekken.. naar Binefar.. Maar daar zagen we dat we ook niet rustig konden zijn.. dus gingen we terug naar het dorp.. en we gingen naar Torre Fleta.. eerst stopten we bij.. er was een soort van stal

voor het vee.. en daar werden we omsingeld door de kommunisten.. die naar ons op zoek waren... We aten daar... en we zagen ze met handgranaten en we dachten ze gaan ons opblazen.. ze waren met handgranaten en bommen.. overal om ons heen... en wij daar binnen.. En daar stond ook een huisje.. van de herders.. als ze daar overbleven ... en ze hadden een deur buiten de corral en ze gingen daarheen...ze klopten aan.. en het eerste wat ze (de herders) zeiden: 'jullie hoeven hier niet bang te zijn', en hij was een halve fascist.. hij.. hij wel, de ander niet.. eh... nee, nee.. maar hij weerde zich heel goed.. 'ik heb hier niets of niemand gezien.. er zijn daar veel (onverst...)' Dit hoorden wij allemaal.. en toen vroegen ze om water... en de waterkruik (portejo de agua) hadden wij.. bij ons binnen... en zij hadden een waterkruik.. maar ze moesten het water in una mortera, een kom, doen die ze hadden.. 'eh.. wat wil je, we leven hier zoals de beesten..'.. maar de portejo hadden wij.. en wij waren met ons dertienen, veertienen.. 'Ja.. ja.. ja..' maar ze vragen omdat iemand had gezegd dat die ons gezien had, bij een ravijn die er was, dat een student die in het hotel werkt, daar gezien was.. 'ja.. ja.. ik zal met jullie meegaan, ik zal jullie vergezellen..' En toen kwamen er nog meer troepen aan, potverdomme.. er waren al een of twee vrachtwagens aangekomen... en nu kwamen er nog meer troepen.. Maar zij namen de weg daarheen.. naar de ravijn.. En daar zaten we.. een lange tijd muisstil.. en na een tijdje kwam hij terug.. 'stil jullie, stil jullie... jullie zijn half gered.. (mediosalvados). Die anderen zijn jullie in de clamores aan het zoeken, ze zoeken in de clamor, ik heb ze daarheen gebracht zodat ze ze kunnen oppakken' (ha, ha).. Con que.. a un rato.. de andere herder.. de andere.. was bang... hij was anti-fascist.. van de.. hij was... misschien ken je hem wel... want het zijn primos hermanos.. la Barquera.. ken je die? (no).. weet je niet wie la Barquera is? (no) Ze wonen.. ze woonden in het huis.. naast.. Oto.. Ze zijn allebei dood, hij en zij... (Ramón?) Si, de vader van haar was deze herder... die was de izquierda, links, de gedelegeerden van de kuddes.. en hij was bang.. el manito allí, no, pero.. soltó.. el soltó la el ganado para gantar(?), hij liet het vee los om... y claro.. toen ze van buiten riepen.. : 'ga weg'.. toen ze riepen zou hij zeker weggelopen zijn.. maar de ander.. bleef.. totdat ze vertrokken waren.. en daarna.. 'kom maar.. vrijheid'.. Dat is.. hij was wel rechts, maar deze man gedroeg zich daar heel erg goed.. en hij was.... omdat hij ook uit die straat kwam...zij heet Rosita... waarschijnlijk ken je haar ook.. zeker.. (Si).. je kent Rosita al?.. met hen.. op een of andere manier.. waren we erg bevriend.. Pues.. de vader van haar was die herder.. en ik geloof dat ie daarna geslagen is.. dat de fascisten hem geslagen hebben... maar flink, he.. ze verdachten hem dat ie gecanoefleerd was (zich anders had voorgedaan dan hij was), maar hij was rechts, he.. Zij wel.. Maar zij waren degenen die.. Eh... en wij waren daar... en we hadden pistolen... maar wat konden we.. met zo'n hoop mensen met mitrailleurs en zo.. maar we losten het zo op.. en de volgende nacht vertrokken we naar Torre Fleta.. en daar bleven we 3 of 4 dagen.. Daar kwamen ze naartoe.. omhoog met de cavallerie.. y van.. en op een nacht waren ze er ineens, trucidaron por allí, en wij zaten binnen in de torre Fleta, he.. y.. en.. degeen die daar woonde, was een familielid van een van ons.. de vader van Manuel.. waar je gisteren geweest bent.. die was een banquis(?).. maar voordat hij

de deur voor ze opendeed.. : 'potverdronne, waar hebben ze de sleutel gelaten.. potverdrie.. die vrouwen altijd..', maar de sleutel had hij.. maar om ze op te houden.. en door de achterdeur.. er was een kleine deur achteruit... en hierdoor gingen we naar buiten en vertrokken we.. en toen zijn we 3 of vier dagen gebleven ergens tussen torre Fleta en de torre die hoger lag.. die heet Torre Realbes (?), omdat ... Carrasquer.... die ze gedood hebben, die kwam om ons te informeren.. dat de zaken goed gingen en dat alles geregeld zou worden, maar... op dit moment heeft het meer zin.. valora más, dat jullie vertrekken.. en toen gingen we naar Bujaraloz.. om ons in te lijven.. bij de kolonne van Durruti.. waar je wel van gehoord zal hebben.. en daar.. moesten ook anderen zich bij de kolonne voegen.. en hij.. die de jef van de brigade was zei.. : jullie.. als jullie terug kunnen keren naar het dorp, dan gaan jullie terug.. Er gaan vele mensen dood aan het front (van de honger?) en we laten de dorpen verlaten achter.. Ik zal jullie dus naar een kollektief brengen en wanneer het jullie daar niet bevalt komen jullie ons maar weer opzoeken..' En daar waren we een week toen hij naar ons toekwam. 'De kommunisten komen hierheen, jullie moeten naar Pina de Ebro gaan, want daar is het rustig (controlado)'. En daar bleven we de drie maanden totdat de kommunisten uit het dorp vertrokken waren.. en toen daalde, bajó, de Roja y Negra af, dat waren de onzen.. Maar toen waren we daar al (in het dorp).. van.. we waren daar al in november.. begin november.. en in maart.. de 11e of de 12e maart.. vertrokken we want.. omdat.. we konden.. omdat de Roja y Negra er was sloten we ons bij de brigade aan en.. ik geloof dat het de 12e was.. het was s' nachts dus de 12e was al begonnen.. en vertrokken we naar het front.. Maar eind maart al.. moesten ze het dorp verlaten. Er heerste een enorme angst (er vond een vergadering van angst plaats, hubo una reunión de miedo) en toen verlieten ze het dorp naar de omgeving.. los afueros.. si.. Había, había roto gente con la reunión de allí.. no lo cortemos del momento.. Er waren, er waren mensen die gebroken hadden met die vergadering, die het er niet mee eens waren, maar het was de verwarring van dat moment..

En daarna in het offensief dat ze voerden, dat bij Valencia werd afgeslagen.. bleven wij daar.. Daarom was ik.. toen de oorlog afgelopen was.. toen was ik daar.. En van daar vertrokken we... ze vertelden ons dat er boten waren die naar het buitenland vertrokken.. en vertrokken we met velen.. degenen die konden.. want er waren.. er was geen vervoer voor allemaal, he.. en dus speelden de kontakten een rol, valían un poco las influencias.. (ha, ha,) Si.. We vertrokken naar Valencia en we kwamen aan in Valencia.. y, ni hablar.. En daar was het comite peninsular de la FAI.. 'jullie moeten naar Alicante', gaan we naar Alicante, daar zijn we drie dagen.. en degenen die aankwamen waren de Italianen.. En daar deden ze ons het.. naman ze ons allemaal gevangen.. en verdeelden ze ons.. er moesten er naar de plaza de Torros.. anderen naar het kasteel.. en gingen wij met 16 tot 20 duizend naar het kamp (van) Albatea.. fuera de manos llevaron (?).. en hier bleven we 7 of 8 maanden.. Daar vandaan vervoerden ze ons naar een ander kamp, vlakbij Valencia.. en later brachten ze ons over naar Huesca.. Van Huesca, waar we 4 of 5 maanden bleven vervoerden ze ons naar Barbastro.. hier bleven we anderhalf jaar, toen brachten ze ons terug naar Huesca om ons te veroordelen.. Maar ik heb veel geluk gehad.. heel veel. (si?)..

Want het duurde vijf en een half jaar voordat ik veroordeeld werd nadat de oorlog beëindigd was.. (en het geluk?) Ze waren Frankrijk al aan het bevrijden.. het was al bijna helemaal bevrijd.. de Duitsers waren er al vertrokken.. en zij.. 'ellos'.. hadden in die tijd angst.. daarna versterkten ze zich.. het Franquismo.. maar toen geloofden ze dat niet.. Wij, want, claro.. vigilas.. je houdt het in de gaten, houdt toezicht.. zelfs daar. Ons kwam.. af en toe.. een vriend die in Binefar woont.. pues, af en toe stuurden ze ons amandelen.. En toen zei een van de functionarissen ons.. van de wachten.. "zo hebben jullie tenmiste de schillen om vuur te maken en zo".. en de schillen van de amandelen spaarden we op.. En, behalve dat hij functionaris was, was hij redelijk... normaal, die man.. je hield je niet in en je kon hem de dingen gewoon uitleggen.. Ik geloof dat je moet erkennen dat hij zich goed gedroeg.. Zij zagen zich als de verliezers.. toen.. En zo was het..

H: Laten we nog even op de oorlog doorgaan, want daar hebben we het totnogtoe.. (en toen kwam de revolutie, bij de blijvers andersom)

E: Mira.. dit moet je niet opnemen.. waarom (te persoonlijke mededeling).. waarom? Zoals ik je ook gezegd heb over het werk dat we verrichtten. In de zomer.. ik weet niet of dit dagen in augustus waren.. a lo mejor sta je om 2 of 3 uur s' morgens op.. en ik en een die gefusilleerd is.. wij verdeelden het... we riepen de meisjes uit het dorp bijeen.. om bijvoorbeeld alfalfa bijeen te rapen.. en daarna.. namen we de karren.. we hadden karren.. en onze caballería.. paarden.. y allá.. we vulden de karren.. iedereen erop, en op naar los campos.. de gronden.. en dat is anderhalf uur onderweg.. En de alfalfa mag je alleen maar coger, plukken en rapen, voordat het warm is.. want daarna.. zoals toen is het nu niet.. toen plukte men de alfalfa als de dauw er nog opzat.. en als dat gebeurd was, waren de vrouwen klaar en hadden ze hun jornada, hun werkdag, beëindigd.. En daarna spanden wij 's middags de karren weer in en en haalden het graan op. of het hooi van las trilladas.. Dat duurde vaak tot negen of tien uur 's avonds.. dat we ook zakken met druiven vulden.. Maar daarna wachtte je de vergadering met de.. gedelegeerden.. en daarna.. naar het paleis om les te geven.. want wij tweeen werkten in een grupo artístico.. een groep kunstenaars. En op zo'n best, a lo mejor werd het één uur dat we er nog waren.. En om drie uur moest je weer opstaan, he..

H: Als je je leven overziet, wat was dan je gelukkigste periode?

E: He?

H: De periode..

E: De maand juli, de maand augustus.. en september, es eso..

H: Ja ja, en herhaling van de vraag.?

E: Ah.. bueno.. allí se dice.., als ze zeggen.. dit zeggen.. zeg ik.. oja que se repitiera.. pas maar op dat het zich herhaalt.. asi.. we werkten verschrikkelijk hard, maar met heel veel plezier, muy agusto... we leefden in onze sfeer, ambiente.. het was onze ambiente.. en wat we ook deden.. je werd er niet moe van.. ik kan niet zeggen dat ik nooit bekaf was.. maar.. maar je deed het altijd met veel plezier.. dat zeker..

H: Maar de onderdrukking daarna is heel zwaar geweest..

E: Daar.. ik heb geluk gehad.. dat.. maar daar.. het hele dorp is vertrokken, he.. en omdat de grens naar Frankrijk vlak bij was.. maar.. ze straffen degenen die aan de andere kant waren (gebleven).. Si no, .. dan zouden ze net als .. de mensen die zij

gefusileerd hebben, die achttien.. toen 18 en later daar nog drie.. het waren mensen.. dan zeg je: waarom..

Daar.. een van de zoons.. het kan zijn dat hij de enige is die nog leeft.. (aún ...) een paar keer.. Weet je waar de calle de Sarten is? (si), nou daar hebben ze drie heengebracht..e een echtpaar.. tegen de 80 jaar allebei... en de ander... 70 zal hij ook wel geweest zijn.. Y claro.. ze brachten hen er alleen maar heen... om hun kinderen.. die habían sido, geweest zijn... ostia.. (komt iemand binnen, wordt begroet, maar we gaan dan nog even door)

H: we waren aan het praten over de calle Sarten..

E: dat heb je al en dat heb ik al een paar keer gezegd.. (no).. ja wel.. we hadden het toch over het funktioneren van het kollektief, niet?

H: Nee, niet.. over de gebeurtenissen in Calla Sarten..

E: Ah. de los sufrimientos.. Daar hebben ze die drie dus gefusilleerd en ik geloof nog iemand die de enige is wier naam ik niet ken.. want ze kwam niet uit.. ze was de vrouw van een miliciano.. en de miliciano was aan het front (geweest).. en haar fusilleerden ze ook.. vier mensen uit deze straat.. vier.. en drie tussen de zeventig en tachtig jaar..

H: Deden de fascistten uit het dorp dit zelf of..

E: Si, si, si, si... Y hablo, allí.. misschien kennen jullie elkaar.. dat echtpaar dat familie van me is.. .. ken je ze niet?... Ja.. je kent ze wel.. jullie hebben nog in hun huis gelogeed.. in zijn huis geslapen, niet?... of zoiets.. Ze stellen niets voor, he .. no valen nada, eh, ze hebben z'n vader en z'n moeder gefusilleerd.... Dit heeft een andere broer van hem verteld die hier was, die een klein beetje spaans sprak.. en hij vertelde me dit allemaal.. Pues.. ze kwamen op een nacht.. riepen ze.. en ze voerden ze weg.. en stelden hen wat vragen.. en de.. (kinderen) bleven achter.. hij die hier was was toen 12 jaar.. misschien ken je hem wel.. en Antonio.. jullie logeerden in z'n huis, nietwaar? (si, si, si, eindelijk weet ik wie je bedoelt).. wel zijn ouders.. Dat is wat ze men.. en zij zaten daar maar te wachten en te wachten en te huilen.. zonder te eten.. en diezelfde nacht, om één uur... voerden ze de.. ik denk nu dat het er 17 waren.. want voor die tijd hadden ze al een andere vrouw weggevoerd (llevar).. maar 18 en een vrouw die ze eerder afgevoerd hadden.. ze hadden ze daar op dezelfde plek kunnen fusilleren.. maar in plaats daarvan deden ze het daar bij (die put, en la goza allí) langs de weg..

H: Maar in de calle de Sarten hebben ze ook gefusilleerd of hebben ze daarvandaan mensen weggehaald?

E: Hombre, claro.. Gefusileerd.. gefusilleerd.. op las viñas.. als je naar Belver gaat aan de linkerkant.. tussen Belver en Albalate.. daar is het campo de viñas.. daar zijn ze gefusilleerd en begraven.

H: maar daarvoor..

E: Eerst brachten ze ze allemaal naar de cuartel, kazerne(?).. en daarvandaan werden ze in een vrachtwagen geladen en ze werden weggevoerd om aan de rand van het dorp gefusilleerd te worden.. door zoons van het dorp.. En deze dingen weet men.. daar bestaat geen twijfel over.. Daarnaast was iemand die, geloof ik, zich daarna in het dorp opgehangen heeft.. en toen kwam er iemand uit Huesca, bajó una de Huesca.. en een uit die straat, waar wij woonden.. Pocina (?) heette hij... en ook een andere man van een jaar of 70.. die was republikeins geweest.. maar hij had zich

nooit ergens in gemengd.. en.. die uit Huesca.. ik geloof.. ik geloof dat het z'n zwager was.. en die ging daarheen.. waar ze gefusilleerd waren en hij vond 't niet.. hij kon de plek niet vinden.. ik ben er ook... ik kon het ook niet vinden.. En hij ging naar het land waar die ander aan het werk was.. opdat hij de plek zou aanwijzen.. en hij zei: "wat een crimen.. een misdaad hebben jullie hier gepleegd".. en hij was rechts he.. die man uit Huesca ook.. "Oh, meneer, ik niet.. ik ben achtergebleven om de vrachtwagen te bewaken..".. en daarmee vertelde hij dat hij er ook bij was.. hij zei dat hij de weg en de vrachtwagen moest bewaken.. en honderd meter verder werden ze gefusilleerd.. het was dus een groep.. nationalen.. maar uit het dorp.. en daar was de guardia civil ook zeker bij.. Ze arresteerden ze de nacht ervoor en tegen de ochtend fusilleerden ze ze.. Ze hebben geen proces gehad, juzgaron, niets, que va..

H: En wat is er met jou gebeurd?

E: Mij veroordeelden ze.. maar zoals ik al vertelde.. pas vijf en een half jaar later.. en toen ze me veroordeelde, wat ik al zei.. toen was van grote invloed... dat ze Frankrijk bevrijdden en de Duitsers hardhollend teruggingen.. toen kregen ze angst.. En dat is voor mij.. la que habia de firmar.. hetgeen ondertekend moest worden.. dat was de barbera, de barbier.. ik geloof dat hij dood is.. ik geloof dat z'n zoon daar barbier was, ik weet het niet.. maar dat was.. ik had er drie me veroordeelden.. maar hij die dood is moest ondertekenen.. en hij vertrouwde me.. ik loog als een huis, he.. Maar er zijn er zoveel gefusilleerd met leugens.. he.. want ze stelden beschuldigingen op naar believen..

H: Waarom ben je in Frankrijk gebleven?

E: Omdat.. de sfeer me niet aanspreekt.. daar.. Ik ga naar het dorp.. het doet me soms pijn.. ik ken er niemand... noch heeft men er iets aan gedaan om te weten te komen wat ik weet.. Vroeger waren er enkelen.. maar die zijn bijna allemaal dood.. in die jaren dat ik er kom zijn ze allemaal doodgegaan.. ik ken er niemand meer..

H: Maar nadat je naar Frankrijk was gevlucht..

E: Nadat.. ik.. nadat ik 10 en een half jaar in de gevangenis had gezeten.. werd ik in voorlopige vrijheid gesteld.. Ik moest me.. ik moest me melden bij de raad van libertad vigilada..controle op de vrijheid.. zoals ze die in de dorpen noemde en bij de guardia civil. En ze behandelden me slecht en ik ging naar een dorp dicht bij de grens, Cera.. dat ligt dicht bij de grens.. En.. ik.. omdat ik m'n dingen had.. Hier zochten m'n broers een gids voor me.. maar ik zei niets tegen niemand.. en ik zocht zelf een gids.. In de tijd dat ik in Barbastro had gezeten.. pues.. brachten ze een man binnen die uit dit dorp kwam, Cera.. Daar.. een republikein die al naar Frankrijk was gekomen.. en weer terug was gegaan.. maar daar werd hij weer een paar jaar in de gevangenis gezet.. We zaten samen en we sloten vriendschap, want.. ik had in dat dorp familie.. om precies te zijn, ik weet niet of je haar gezien hebt.. het is een schoonzus.. o sea.. de zus van de vrouw van die Escanilla waar jij het huis van hebt.. is degene die daar woonde.. in Cera.. En zij heeft een lange tijd in dat huis gewoond waar jij nu zit.. Ze heet Josefana, ik weet niet of jij haar wel eens hebt gezien (nee).. En hij die me geholpen heeft naar Frankrijk te ontsnappen kwam uit dat dorp.. En daarna.. legden ze zich er op toe om personen over de grens te helpen.. en groepen.. uit Barcelona, maar ze kwamen daar langs.. en ze werden ontdekt.. een echtpaar dat net over de grens was..

die werden gedood toen ze ze ontdekten.. en deze man brachten ze naar de gevangenis.. En dit gebeurde toen ik op het punt stond te vertrekken.. toen zat ik al tien jaar.. al meer dan tien jaar.. En daar spraken we nog eens en toen zei hij, bueno.. het was al een man op leeftijd.. : 'als je er eerder uitkomt zal je daar dan langsgaan?' en ik zei 'ja'.. En daarom vroeg ik verblijf in dat dorp aan.. En al na tien dagen nadat ik er uitkwam.. als je ze optelt.. in Frankrijk was ik na 14 dagen.. en 5 dagen was ik onderweg.. het verkeer, trafico.. nam drie dagen.. Als ze gaan.. want dat zei ik tegen mezelf.. als ze me missen in het dorp.. dacht ik, dan zullen ze dáár gezien hebben... en die ander was daar al voor opgepakt.. en zo ging het.. We vertrokken.. se aguardamos (?) een groep uit Barcelona.. y yo.. zou beter afzijn wanneer ik zo snel.. want ik wilden me niet nog eens gaan melden.. Ze hadden me heel slecht behandeld, weet je.. en ik wilde dat niet nog eens.. en toen zei ik.. bueno.. Die Josefa.. stond op vriendschappelijke voet met de familie van de guardia civil.. de vrouw van de guardia.. van de cabo van de guardia civil had een zoon waarvoor deze Josefa de madrina was geweest.. en pero.. maar ze waren niet rechts, mijn familie.. nee.. Maar ze waren vriendinnen omdat zij uit Alcolea kwam.. een dochter van Alcolea was.. en daar kwam de vriendschap vandaan.. Ze wilden me vergezellen.. maar ik.. no, no, no, ik wilde niet dat ze me vergezelden.. en ik ging alleen.. en... De volgende dag moest ik vertrekken.. en ik ging de gids opzoeken... Zij uit Barcelona waren nog niet aangekomen.. Ik zei: 'ik ben zenuwachtig', en hij zei: 'ik ook, anada... morgenmiddag'.. zei hij.. 'Als het donker wordt ga je naar dat bosje en vandaar zal ik je verder brengen'. En die nacht gingen we op pad, liepen we de hele nacht en bij het aanbreken van de dag kwamen we bij een klein bos aan.. en 'jij blijft hier.. en ik ga een andere gids zoeken..' y va allí que tenian trata uno que suerte, dat is een kwestie van geluk geweest (?).. omdat als we doorgelopen zouden zijn, verloren we.. dit heeft ons het leven gered.. (onverstaanbaar) ..En hij moest een ander zoeken.. en met hem liepen we nog een nacht.. en toen kwamen op een punt aan.. een stuk land dat nog steeds van hun was en waar ze een huisje hadden... En ze stopten me in dat huisje, schuurtje en.. zeiden ze.. 'ook al proberen ze het met slimmigheidjes.. jij geeft geen antwoord.., maar wij zullen geen trucs met je uithalen, trucamos..' En ze lieten me daar achter.. En de volgende dag.. komt hij en.. 'En?'.. 'Ni hablar.. zwijg maar.. we kunnen geen stap maken, geen voet verzetten'. Zegt ie.. want afgelopen nacht.. hadden we het geluk..om naar.. te gaan. Want hij zei: 'laten we over San Juan gaan.. San Juan de Plan.. En ik zei dat is goed.. en hij vroeg: waarheen, over welke weg, por donde?.. En ik vroeg.. : 'waar hebben ze de post.. de kazerne?' zegt hij. 'in san Juan.. eh.. in Plans'.. en zei ik: 'pues, dan gaan we over de andere'.. en we gingen langs het andere dorp.. En zei hij: 'Als we over het andere dorp gegaan waren.. ni relato nos hechance zoudens zelfs de kans niet gegeven hebben ons verhaal te vertellen... ze zouden ons direkt vermoord hebben.. zegt hij.. want er was vannacht een vuurgevecht geweest met de Maquis.. zegt hij, 'en het is, asi, vol met troepen..' Maar, zei hij, 'maak je geen zorgen, hier zit je goed en heb je alles wat je nodig hebt, no te faltara nada'.. En de volgende dag kwam hij met een jonge zoon.. si vemos de estar impaciente.. dice , nos paros si que estuvo bien (?).. Maar.. we vertrokken met de andere zoon.. en en op maar een uur of twee drie

van de grens zei hij.. 'ik kan niet verder met je meegaan, want bij het aanbreken van de dag heb ik de politie in huis..' ik zei: 'Ik red het wel.. dan moet je niet langer wachten, jongen..' En si.. ik was een beetje in verwarring.. ik was erg afhankelijk, maar daar.. midden in de bergen.. er was geen weg.. maar ik zag iets van een paadje en dat volgde ik maar.. het werd al dag.. en ik zei.. de vijand is overal in de bergen.. ik moet me een schuilplaats voor de dag zien te vinden, en vannacht weer verdergaan.. maar het lijkt me.. Yo andaba gatas, ya he.. ik was helemaal niet sterk, he.. ik kon niet goed.. omdat ik zelfs een pak droeg, he.. ik droeg behoorlijk wat kleren.. si.. en pom.. het was al dag.. en hij had me gezegd.. als je een hoop stenen tegenkomt.. dan weet je het.. en toen ik een berg stenen tegenkwam was daar de grens... en het was een berg stenen he.. ostia.. en dit in Spanje.. maar daar is Frankrijk.. Maar hij had me gezegd. 'ook al ben je in Frankrijk.. niet stoppen, he.. de Fransen zullen.. zullen je niets doen.. maar de Spaanjaarden zullen op je schieten, he....' Ik zette het op een lopen.. ik was moe.. maar toen... ojo.. ik holde als de hanen, los gallos, yo.. Weet je , toen ik twee weken uit de gevangenis was, zat ik al in Frankrijk.. Bueno.. Ana. ik moet er vandoor.. wanneer zien we elkaar weer?

Trefwoorden Eusebio Toulouse, 83 jaar.

ARBEID

KINDERJAREN

ONDERWIJS

Eusebio. 2

Bandje 2a

Kant A:

Samenvatting.

Werk van vrouwen ttv. de burgeroorlog.

We vallen er middenin.

E: .. en om 12 uur gingen we naar huis en de vrouwen hadden dan de werkdag erop zitten.

We vertrokken met onze eigen kar en, we hadden toen 3 trilladores in het kollektief, en dan gingen we het graan bij de trilladoras weghalen, dit deden we vaak tot s' avonds laat en dan gingen we bekaf naar bed. Daarna, na het eten, kwamen alle afgevaardigden van de groepen bijeen, ik heb het je al eerder gezegd, het werk was verdeeld in zones, iedere groep werkte in een zone en had een gedelegeerde. En de Junta met alle afgevaardigden kwam dan bijeen en legde je je uit hoe de situatie was met al het werk van het hele dorp, en je sprak over wat je de volgende dag moest doen, en als er veel werk was moest er naar mensen gezocht worden in andere kollektieven of in andere zones. Vaak was het 10 of 11 uur s' avonds dat we deze vergadering hadden. En als je om 2 uur opstaat, want als afgevaardigde werkte ik langer dan zij, we verloren geen minuut met werken, he, en dan was het vaak nog later dan 11 of 12 uur, he, want we hadden een theatergroep, ik werkte ook in die groep en leerde hoe het moest, als je om 12 uur naar bed ging of nog later, en je staat om 2 uur op, vertel jij me hoe kort je dan uitrust.

Yo era el modelo figurones (?) en zoals is, de meerderheid. In het dorp woonde niemand die een moment zonder werk had, nooit. Die fascistische propaganda moet je niet geloven, ik weet niet of je die gelooft, maar, het is heel, heel, heel erg tegengesteld aan de propaganda die zij hebben gemaakt. Ik zeg dit uit eigen ervaring, en zoals ik, de meerderheid.

Want de 7 afgevaardigden van de werkploegen die hadden nog meer werk dan de anderen. Want als er 's morgens met werken begonnen werd, had de afgevaardigde vaak al een trip door het hele dorp gemaakt om het werk voor te bereiden. En als je op het land aankwam hield je niet op met werken, he, maar werkte je met de anderen mee, en dat is de zuivere waarheid, dat heeft geen enkele relatie met de propaganda die zij hebben gemaakt, het is de zuivere waarheid.

Want ik, ik heb m'n hele leven hard gewerkt, maar ik heb nooit harder gewerkt dan toen met de kollektieven, en het beviel me bovendien zeer goed, want het was vooruitgang, si. Maar al die propaganda die zij naderhand gemaakt hebben, en vele geloofden die, want het waren 2 jaren die we hard gewerkt hebben, maar daarna 40 jaar van die propaganda, dan gaan ze het wel geloven, he.

De vrouwen hadden geen equipo, ik was bijna altijd bij ze, todat de communisten kwamen, het feit dat de kollektieven zich gereorganiseerd hebben, dat kwam doordat Carrasquer, José, die

was hier gewond teruggekomen, en hij stelde zich teweer tegen de kommunisten, se hizo frente. Hij was kapitein en hij ging naar de kommandant van de strijdkrachten hij deed dat, hij liet hem toestemming geven opnieuw met de kollektieven te beginnen. En wij, toen ik weer naar het dorp terugkwam na drie maanden, want de kommunisten zijn hier drie maanden geweest, een hele divisie was er hier, en we allemaal vertrekken, pues, toen vonden we alle gronden bewerkt en op gang, bejaarden, vrouwen en kinderen hadden gezamenlijk al het werk verricht, en we zagen toen we weer terugkwamen dat alles op orde was en dat er hard gewerkt was.

José had niet meegewerkt, want die was gewond, hij was degene die front had gevormd tegen de kommunisten, hij had zich tegen de kommandant geweed. Hij had gedaan gekregen dat wie wilde, weer in kollektieven kon gaan werken en de kollektieven organiseerden zeich weer.

In andere dorpen kreeg men dit niet voor elkaar, in Esplus bijvoorbeeld kwam er niet opnieuw een kollektief.

H: Maar de verantwoordelijken van de kollektieven, de chefs van vroeger, die waren allemaal vertrokken, het was dus werk van de mensen zelf?

E: Si, si, er waren er, ongeveer van mijn leeftijd, en met min of meer dezelfde ideeën, maar die waren bang, maar de angst is geen rechtvaardiging, he, want er waren, incluso in Brabastro daar waar de campuchinas hadden gezeten, creo, dat er zeker meer dan duizend gevangenen waren, entonconces, het was toen dat de kommunisten de capuchineros, de kloosters van Barbastro gevuld hebben met compañeros van de CNT, en daarnaast nog degenen die se cargaron por aqui, die er al zaten (?).

We hadden dus motieven allemaal die een verantwoordelijkheid hadden, om te vluchten, zodat je niet gelijkwideerd zou worden. En dat was de reden waarom we hiervandaan gingen.

Alle mensen die dezelfde ideeën hadden als wij en die in de kollektieven gewerkt hadden, zijn hier vandaan gegaan, en zoals ik je al zei, het was doordat Carrasquer zich sterk had gemaakt, dat de kollektieven opnieuw konden beginnen. Over hem niets dan goeds, José.

H: Maar de equipos de las mujeres die je iedere morgen moest ophalen, om terug te komen bij ons onderwerp, wisten zij op welke manier het werk....

E: Si, claro, zoals ik je al eerder zei, er was niet het hele jaar werk, maar bijna wel. Het werk dat het meest regelmatig moet gebeuren is de oogst van de alfalfa, de alfalfa duurt zes maanden, van maart tot oktober. En in de winter was er de zaak van de suikerbieten en de olijven. En na de olijven en de remolacha was er een paar maanden geen werk voor de vrouwen. Dat was het werk toen, en voor de alfalfa waren er toen geen machines, wel een om te maaien, maar verder niets.

Er was toen nog geen fruit maar wel verschrikkelijk veel alfalfa. En de vrouwen gingen dallando (?), een groep, en 2 dagen later, wij gingen, en de vrouwen a los costillos encabillar, op hun knieën alfalfa rapen, met een of twee mannen.

Encabillar is pakketten maken. Ze maken rollen en dan worden ze tot balen bijeengebonden, dat deden wij. Zij brachten de rollen bij elkaar en wij maakten er balen van en achter ons aan kwamen anderen met karren en die pikten ze op. Maar de meerderheid waren

vrouwen.

Als in september de mais geplukt moest worden, september en oktober, dat was ook werk van de vrouwen. In ieder huis waar vrouwen waren was er één verplicht om te werken. Waar er niet meer was dan één, dan niet.

Over het algemeen waren het moeder en dochter, de grootmoeder lieten ze niet op het land werken. En het was niets een zaak die erg serieus was, erg belangrijk, maar en fin. Weet je wie de arbeidster, de kollektiviste was die het meeste werk verzette, mas voluntariamente, in Albalate?

Ik noem Antonia, die echter vlgs. E. nooit in de kollektieven hebben gezeten, de familie was wel anti-fascistisch.

E: Carmen la Varquera was de meest werkwillige kollektiviste in A. En een ander die niet meer in Albalate woont, maar in Terrasa. Zij verloren geen enkel uur en ze waren altijd de eersten. Die in Terrasa heette Mercedes Alcolea, prima hermana de Matías. Haar ouders, nada, die zijn niet bij het kollektief geweest, maar zij wel, vanaf de eerste dag, en als er een of ander probleem was, dan was zij de eerste om je te verdedigen. Zij als eerste. Het was een mengelmoes in de kollektieven. Ik was verantwoordelijk maar ik was geen president en anderen wisten net zo weinig, zo veel, als ik. Er was een man die nu in Frankrijk woont, met hem lag ik het meeste overhoop (?onduidelijk)

H: Dat was Velazquez?

E: No, Velazquez is een zaak, hij kwam niet uit Albalate, z'n moeder wel, maar hij was niet in A. tijdens de oorlog. Velazquez, was.. een hele goede compaño, maar, de bewegiging van '33 had niets plaatsgevonden als Velazquez er niet was geweest, ongelukkig genoeg, want, ik heb me er nooit tegen geweerd, maar het was de catastrofe voor het dorp. Maar dit verdient een langere uitleg. Dat van de beweging was besloten op een pleno in Zaragoza, en de meerderheid van de dorpen in Aragón waren het er niet mee eens, maar een paar zoals Velazquez, die wilden wel. Durruti was er en die was het er ook niet mee eens, maar toen hij zag hoe groot de druk uit Aragón was, zei hij: "jullie doen maar wat jullie willen, en als jullie het drie dagen volhouden, zal Cataluña zich bij de beweging voegen," zei Durruti, maar hij was het er niet mee eens. Dat weten maar heel weinig mensen en ik congiguré tampoco. En het was een beweging die in een overeenkomst besloten was en dat kan niet meer, hij was niet nodig. Ik was niet tegen Velazquez, maar hij ging erg tekeer tegen de republikeinen en vaak had hij gelijk. Velazquez was secretaris van het sindicato Agrícola, en hij beheerde de administratie van het bezit van de Duque de Solferino, die al van het dorp was, we hadden het gekocht en Velazquez was secretaris. Was wist heel veel en was een goede compaño, maar na 1933 is hij niet meer in het dorp gezien, ik geloof dat hij naar het buitenland is gegaan. Hij was een goede, maar ik was het niet volledig met hem eens.

Hij heeft ons op de andere weg gezet, in Albalate. De sfeer was wel erg actief en erg revolutionair, maar de beweging is een hele grote fout geweest. We hebben in Albalate veel verloren, tot aan de helft van het sindikaat. Na deze beweging waren er meer dan honderd gevangenen in A. Het was een ware catastrofe, en daarna gingen er een paar door en anderen deden niets meer. Daarom vond

de beweging in '36 plaats, want de fascisten hadden angst dat hetzelfde als toen zou gebeuren en daarom was de overeenkomst in het dorp gesloten. We hadden ze al een keer te pakken genomen en ze wilden zich niet nog eens laten pakken, vandaar dat ze in beweging kwamen, se adelantaron, si. En, bovendien, hadden ze ons dit vaak voor de voeten geworpen.

NR. 310

Toen kwam 1936, ik was trillando, het bekende verhaal.

Kreeg de eerste dag bijna een kogel van Melchor, een vergissing. Zeer gedetailleerd verslag UITWERKEN
Een broer van de moeder van Carmen die tegenover de telefonica was de president van de kollektieven, Augustin Sorigell. Hij was naar Frankrijk gevlucht toen Primo de Riera aan de macht was, en had in Frankrijk veel geleerd.
Over de vrijwillige toetreding tot de kollektieven, ook door fascisten, want dat was de wet.
Fotocopie van z'n gevangenschapsbewijs?

NR. 615: COMMUNISTEN 1937

UITWERKEN, SABOTAGEPOGINGEN TEGEN KOLLEKTIEVEN IN DORP

José Sender
Franse grens
18 juni 1949 uit de gevangenis met het totaal verdiende loon van 800 peseta's.
Hulp van familie, niet van links, maar zelfs rechts, in ander dorp.

Kant B:
Gaat door.
Aanvankelijk doodstraf geëist: hoeveel heeft u er in het dorp vermoord?
Nogmaals: die familie was rechts, toch gehoolpen.
(Benadrukt vooral de hulp van de vrouwen.)
Uitgebreid verhaal hoe hij de grens overging.
In Pamiers verenigde hij zich met de familie.
Vond uiteindelijk werk dat hem beviel in de talk, talco, in Foix.
In het begin wilden iedereen terug naar Spanje, maar hij heeft er niet overgedacht: het duurde te lang voordat Franco doodging.
Vooral vrouwen wilden niet terug: sociale leven in Frankrijk gestalte gekregen.
Voor velen was het tevens onmogelijk terug te keren, als er nog geen proces tegen hen had plaatsgevonden. De vader van Manuela had terug willen keren maar kreeg hiervoor geen toestemming van de plaatselijke autoriteiten. (WIE WAREN DIT?)
Er was bovendien een vertrouwenspersoon nodig, iemand die garant stond voor degenen die in voorlopige vrijheid, libertad provisional, waren gesteld.
Eusebio zat 10 jaar en 8 maanden van de dertig jaar straf uit: bij werken telden de dagen dubbel.

In het dorp kan hij met niemand praten, alleen wat met melchor
Met José Oto een minder prettige ervaring gehad
Zat samen met andere dorpsgenoten in de gevangenis te Huesca,

o.m. met Melchor, Oto, Rampin en Lorenzo, de broer van Ascension. Deze laatste had met drie anderen een niet al te serieuze vlucht poging ondernomen; deze werd ontdekt en de gevangenen gefusilleerd. (Lorenzo cotizaba, maar niet al te veel.)
Gaaf door over DTO.

EUSEBIO BANDJE 2B.

KANT A.

De Albalatinos belegden een vergadering in de gevangenis: dat was gevaarlijk, leek op samenzwering. Bij deze bijeenkomst verklaarde Oto nooit meer iets met de CNT te maken te willen hebben. Vertrouwen bij anderen in hem daardoor weg. Tijdens de revolutie was hij echter een goede kollektiviste geweest.
(ZOU HIJ TOEN AL IN ACHTERHOOFD GEHAD HEBBEN PERSE NAAR ALBALATE TE WILLEN TERUGKEREN?)

Francisco Muñoz, de man van Pilar, heeft in de clandestiene CNT gezeten toen hij nog herder was in de buurt van Huesca. Met Antonio Castro en Rauluis, die commissaris was, meegedaan aan tegenoffensief in Extremadura, later in Cordoba. In concentratiekampen gezeten bij Valencia: Puerta Alicate, Albaterra en...

Op 28 maart waren ze uit Madrid vertrokken met een geheime missie om als guerrilleros oorlog te voeren. Mislukt omdat de oorlog, door de bombardementen van Italiaanse en Duitse vliegtuigen te snel was afgelopen.

De twee boeken van Jesus Hernandez: El país de gran mentira, en Yo fui ministro de Stalin, beschrijven hoe een eind aan het bewind van Largo Caballero gemaakt moest worden, volgens de communisten. Negrín en Miaja werden door hen in het zadel geholpen.

Er waren drie legereenheden, van duizenden mannen, van de communisten en 1 van de CNT. José Sender zat o.m. bij de laatste.

Eduardo de Guzman beschrijft in zijn boek de omstantigheden in het kamp Albaterra, maar liet belangrijke details weg. Er zaten zo' 20.000 gevangenen, onder wie zes uit Albalate; Moros waren genadeloos maar wel gedisciplineerd, stonden op wacht; aan de gevangenen werd een permiso van 15 dagen beloofd en 15 peseta's: degenen die daar op in gingen, werden gefusileerd.

In ander kamp vier dagen zonder eten en drinken gezeten.

In 1940 werden in Huesca 28 gevangene gedood; dzij hadden eerst moeten biechten.

Heerste een goede moraal in de gevangenis; ze geloofden in de verandering van de regering; overtuigd dat de geallieerden ook Spanje zouden bevrijden.

Deze illusie had ook de colonne Durruti, toen zij Parijs bevrijdden.

Toen bleek dat dit niet gebeurde, wel teleurstelling, maar geen desillusie.

Bewakers waren bang voor ze. (WAAROM?)

José Serreno, Francisco: c/ Iglesia Rodellar.

VANAF 650, GROOT CASATTEDEK: UITWERKEN

Wanner hij terug naar het dorp zou gaan, zou hij zich vervelen: Het was zo heel anders dan toen zij het verlieten: de CNT samen met de Republikeinen; eensgezindheid.

Moeder nachten zonder slapen uit angst voor de zoons, want altijd gevechten met rechts en zo.

De elecciones municipales:

GOED AFLUISTEREN EN UITWERKEN:

Uit de afueros werden 2 kandidaten gesteld, uit centro 3.

4 linkse kandidaten, drie rechts, 1 verdween er van de lijst;

verkiezingsuitslag: 2 rechtse kandidaten uit centro; Domboto een van hen.

7 linkse concejales, van de 9 in totaal.

KANT B:

De elecciones municipales waren in '32, de generales in '33; stom genoeg niet gestemd.

UITWERKEN TOT ONG. NR 100

1936: De raden die er waren en de functies die hij bekleedde.

Burgemeester was Casteltort, tevens afgevaardigde van CNT; hadden hier Eusebio voor gevraagd, maar hij achtte Casteltort beter.

Terug naar de oorlog:

Vanuit Madrid probeerde hij met zes ander mannen uit het dorp zich bij de Maquis te voegen op de weg naar Valencia.

Casa Lorda.

Geholpen door rechtse families, wel in ander dorp: er was tussen de jongeren onderling een groot vertrouwen, ook al waren ze rechts.

In c/ Sarten, uit familie de Sastre, woont er nog een.

NR. 350

In zijn werk zou hij voorman kunnen worden, maar dat betekende voor hem de keuze of voor of tegen arbeiders te zijn.

Jeugd in dorp: c/Sarten. Sorolla een jaar ouder dan E.; met zijn zusje als kinderen bevriend geweest

Over bezoek S. aan dorp.

María Macuca.

In c/Juan de Aragón woonden rijken als Domboto, Ventura, Sebastien.

Señorito de Pajera, uit casa Domboto, want hij sliep in de Pajera.

De broer van Eusebio, Antonio, was hier ook bij.

Ventura was de enige die in het dorp gedood werd. Dit was de dode waar de broer van Ascension was beschuldigd. Hij heeft dit niet gedaan. Maar er kwamen bureu getuigen die hem gezien hadden, maar ik geloof dat hij bij de groep hoorden die zich als laatste terugtrokken. Naast de slagerij van Muñoz.

Maar ik geloof dat het een wraakactie was, omdat in '33 op dezelfde plek een compañero was gevallen.

Staat in de papieren die ik je gaf. Hij was een goeie jongen, niet echt een companero, maar hij sympathiseerde met ons. Door de asaltos vermoord.

Ventura hield zich in '33 ziek in bed, terwijl de anderen naar het centrum werden gebracht waar ze twee dagen gevangen zaten. En Ventura die ging naar bed, na het schieten, en in '36 deed hij hetzelfde. Maar toen werd hij eruit gehaald: ik geloof dat ze uit Barbastro kwamen, die dit gedaan hebben.

Het geval van José, toen ze Colomo uit z'n huis haalden, de vader, de zoon is die van de benzinepomp, ze zeggen dat die zich slecht gedragen heeft.

José Rodellar werd beschuldigd door Santos Monzul. Werd bewezen dat Santos dat nooit gezien kon hebben, maar toch hiervan beschuldigd.

Over de 200 guardia civiles die werden afgevoerd naar campo de BARBASTRO.

NOGMAALS LUISTEREN.

1933. Zat in een huis aan de rand van het dorp vlak bij het kerkhof, en we zaten in de raamkozijnen, met ons drieën, daar kwam de guardia civil, en we schoten niet, dat was ook maar goed, beter, want met de escopetas en zo.

Ik verstopte me in de torre van een van de broers van het huis waar ik voor gewerkt had. Ze zochten alle huizen af om ons te pakken te krijgen. Ze wisten niet over te halen, want ze hadden Antonio voor de ogen van mijn moeder mishandeld en daar was een beetje gek van geworden, en daarom ging ik naar huis. De vader van Gabriela kwam me waarschuwen: laat je niet zien, ik houd je op de hoogte van alles. En hij kwam iedere dag en ging naar de vergaderingen van de rechtsen en op een dag kwam hij me zeggen: ze hebben je naam genoemd, maar het is niet ernstig. Ze zeiden dat ze een afgevaardigde gezien hadden die naar de bakker ging om brood te halen. Maar dat was een leugen. We waren met vier of vijf naar de bakker gegaan om brood te halen, maar dat was om ellos te eten te geven. Maar ik was de enige die ze genoemd hadden. Maar ze waren niet kwaad, ze waren rechts, maar niet slecht.

Hoe Rodellar zich had weten te redden, onbegrijpelijk.

José Serreno trouwde met Gabriela Roque, een vrouw van rechts, en ze wonen in Binéfar. Hield vertrouwen in José en nam geen blad voor de mond. Hoe kon hij het voor zijn kinderen maken, het waren toch ook zijn kinderen.

Was een verantwoordelijke compaño, de broer van Ascensión niet.

LOSSE AANTEKENINGEN, WAARSCHIJNLIJK SAMENVATTING VAN DEZE KANT BANDJE:

Jose Rodellar (Francisco?), leeft nog, verscheen voor zelfde rechtbank als Eusebio.

Joaquina uit Casa Colomo kwam met Santos tegen hem getuigen. Casa Roque, hoewel meer rechts, nam Eusebio en familie in bescherming.

Zaragoza: Antonio Jarque, maar ook Gabriela hielpen hem met een advocaat: heeft u niemand in Zaragoza. Was de eigenaar van een meelfabriek die voor hem in stond. er zou niets gebeuren.

16 februari '45 laatste fusillados: Binefar, Zaidin, Graus.

Op 19 september, de dag van san Miguel ter dood veroordeeld, in november in hoger beroep gegaan.

Obispo van Huesca bemiddelde.

Comutación, met Rodellar erbij, in februari. Deel van de Raad sprak zich uit ten gunste van Eusebio.

In Monte Monzón waren 18 mensen gefusilleerd, daarvan werd Eus. beschuldigd.

La Barbeberahad hem aangegeven en de Ayuntamiento, de Cura, de guardia en de falange hadden dezelfde informatie naar de rechtbank gestuurd. De cura had Eusebio zelfs nog nooit gezien, en omgekeerd ook niet.

de cabo van de guardia civil was ontsnapt uit de vrachtwagen toen links de guardias hadden gearresteerd. Rodellar had hem zien ontsnappen, maar kon niet op hem schieten, omdat er een oudje naast hem holde, die hij niet wilde raken. De cabo zat de hele oorlog ondergedoken en werd na de oorlog opnieuw cabo.

13 uit Alcolea en 50 uit Albalate waren ervan beschuldigd aan de fusillamientos in Velilla te hebben meegedaan.

Vergelijk losse blaadje met nog uit te werken kant a van Za, komt ws. daarvandaan.

Eusebio 4. Rest.

Begint met Claude over Zeika. Alberto, haar zoon woont in Huesca. Voelt zich beter in Spanje.

'Somos' identidad van Toulouse verliezen ze steeds meer, want Parijs gaat overheersen.

Eusebio.

Opstand van de Guardia Civil in Alcolea.

Na de verkiezingen van '36; dorp ging toen de straat op, guardias verzetten zich hier tegen.

Comarca, bestond uit 16 dorpen, Monzón hoorde daar niet bij en Puyeo en Alfantega hoorden bij Monzón, gemobiliseerd en trokken naar Alcolea. In Albalate een vergadering in het Centro Obrero met de Republikeinen: 'El que tenga pañuela', pistolen mee.

Alcalde van Huesca, Gabriel Sender, kwam uit naam van de gouverneur.

G.C. weg uit Alcolea, maar in de andere dorpen bleven ze. Dat men vertelde in de comarca dat Albalate die demonstratie had georganiseerd, kwam omdat de comarcalle raad daar zetelde. Ooit had die 4 maanden in Fraga gezeten, maar werd daar opgeheven wegens gebrek aan vertrouwen.

De Republicanos waren degenen die opgeroepen hadden tegen de demonstratie.

1933: UITWERKEN

De guardia civil weerde zich met colchones.

Casa de ortelano, Porquet, rechts, maar altijd vriendschap.

Kenden Eusebio niet zo goed, want die was 14 jaar weggeweest, maar voor de beweging teruggekomen.

Ze hadden altijd wapens gehad of verzameld, want ze wilden altijd al de sociale revolutie maken.

Wapenbezit moest geregistreerd worden, niet veel gaven de wapens op.
In dorp 7 guardias.

NR. 1441 1934

Gevraagd aan de CNT om op wacht te staan, daarna om naar Monzón te komen met de wapens.

El jefe de falange woonde in het huis van de Spar.
De eerste dagen (wordt onderbroken), maar vervolgt zonder problemen.)
1 dode in het dorp in '33. De dode uit '36 probeerde hetzelfde te flikken als in '33: zich ziek te bed houden. Helaas voor hem.

NR. 280

Alcolea en de g.c.
'Nazis Izquierdas' zijn communisten
Burgemeester uit Huesca, Sender, net als Acin door fascistten vermoord.
Vader van Claude Ariso had zich zeer boos gemaakt op de manifestatie.
Ponzán uit Zaragoza was ook gekomen.

NR. 370

Oorlog: Uit andere dorpen werden mensen naar Albalate gebracht om ze daar te vermoorden. Misschien om door het comté de veroddeling te laten uitspreken, want ze waren daar eerst langs gebracht.
De cura uit Belver ook (op de brug naar Alcolea vermoord?)
Uit Binaced, hoewel ze daar hun eigen clamores hadden, hebben er vier vermoord in albalate, waar nu de cruce staat, was op het land van de cuñado van Ascensión.
Waren linksen WIE?, maar niet eens van Binaced zelf.

NR. 446: AUGUSTUS 1937

Comunisten: El Jardinero, partidiario de la nueva UGT
El maestro vermoord door de communisten.
27e divisie van Del Barrio. (De anderen waren Lister en El Campesino.) Ze werden door Prieto gestuurd.

NR. 480

Las Campuchinas de Barbastro: door de communisten bezet.
Op 21 augustus kwamen zij in Albalate.

KANT B.

Antonia: vrouwen
La Libertaria is Esperanza Castelltor-Roda.
In Frankrijk stelde zij zoveel niet voor
Christa was actief in de oorlog, maar ahora nada.
Casa Vall, de broer in c/Sarten, (HEB INTERVIEW AFLUISTEREN)
Pura uit casa Vall, nu jehovagetuige net als Christa (Merkte daar niets van), was altijd meer uit op eigen belangen
José Llesta is primo de Eusebio.
naar Andorra gegaan voor terugkrijgen van percelen.

Eusebio heeft een corral in de richting Belver, de eigenaar woont in het huis tegenover de slagerij van Pilar waar in '33 en '36 een dode was gevallen, komen uit Barbastro.

De huizen in de straat waar Ofelia woonde, behoorden allemaal tot de percelen van het syndikaat. Ze worden nu door anderen bewoond en zijn door en aan anderen betaald.